

MJ300127

MASARYKOVA UNIVERZITA	
Ped. fakulta - podatelna	
Č.j./E.č.:	MU/53 284/2013/PdF
Datum/Čas	30 -09- 2013 /
Počet listů dokumentu:	3
Počet příl. a listů/sv.:	/
Počet a druh nelist. příloh:	/

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta

Habilitační obor

Pedagogická fakulta MU

Speciální pedagogika

Uloženo do souboru DV/34229/2013/PdF-13

Uchazeč

Pracoviště

PhDr. Mgr. Petra POTMĚŠILOVÁ, Ph.D.,

Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Habilitační práce

Pedagogický pracovník v podmínkách speciálního vzdělávání

Oponent

Pracoviště

doc. PaedDr. Vanda HÁJKOVÁ, Ph.D.

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Text posudku (rozsah dle zvážení oponenta)

Autorka ve své habilitační práci předkládá zpracování problému, který je ve světle aktuálních změn v roli pedagogů při vzdělávání dětí a žáků se zdravotním postižením, zdravotním a sociálním znevýhodněním v ČR vysoce aktuální. Supervize jistě má v pedagogické práci, potažmo v práci speciálních pedagogů, dnes své opodstatněné místo. V oblasti sociální práce je supervize již běžně využívána, v pedagogické práci však zřídka. Zejména práce pedagoga v procesu integrace žáků se zdravotním postižením či znevýhodněním, která svým charakterem a náročností může i vysokoškolsky vzdělaného a komplexně připraveného pracovníka přivést do obtížných situací, může podle autorky Potměšilové významně postrádat metodickou a řídicí podporu supervize. Největší výzvu pro svou výzkumnou práci autorka tak spatřuje v ohrožení pedagogů při výkonu jejich práce ve speciálněpedagogické praxi i v integračním vzdělávacím prostředí. Svým výzkumem chce přispět k pozitivní změně v této oblasti.

Oblast supervize v pedagogické práci s žáky či klienty se speciálními potřebami nebyla až dosud zásadním způsobem podrobena vědeckému zkoumání, v tomto smyslu je předložená práce vysoce přínosná. Pro přesné stanovení výzkumného problému autorka provádí předběžnou teoretickou analýzu, s jejímiž výsledky nás seznamuje ve čtyřech úvodních kapitolách. Vychází v nich z relevantních odborných pramenů, které uvádí v počtu 115 v přehledu využitých zdrojů české i zahraniční provenience. Navazuje na řešené problémy ve speciálněpedagogicky orientovaném výzkumu Vítkové, Renotierové, Ludíkové, Mühlpachra, Jesenského aj., vychází z Průchova pojetí učitele, z Kopřivova pojetí pomáhajících profesí, ze Spilkové v pojetí profilu pedagogů, v problematice supervize vychází z publikovaných výsledků Hawkinse a Hesse (2004,2008). Zdařilým krokem autorky je úvodní práce s terminologií a operacionalizace definic klíčových fenoménů (jako jsou normalita, postižení, integrace, inkluze aj.), ze které vytěžila empiricky uchopitelné konstrukty pro formulaci vlastního výzkumného problému.

V tomto bodě hodnocení lze vyzdvihnout autorčinu snahu o důkladný teoretický rozbor klíčových jevů, jako např negativních vlivů působících na pedagoga v procesu integrovaného i speciálního vzdělávání dětí, žáků i klientů se speciálními potřebami v důsledku zdravotního postižení či znevýhodnění (mj.emotivní zátěž, stres aj.) jakož i jejich důsledků (syndrom vyhoření, syndrom pomocníka, zneužívání moci apod.). Teoretický popis těchto klíčových jevů je prost jejich zkresení a je dostatečně objektivní.

Je rovněž ocenitelné, že se autorka nedopouští záměn v popisech integračních a inkluzivních jevů ve vzdělávacím kontextu, staví na rozdílnosti integrovaného a inkluzivního vzdělávání a srozumitelně tuto rozdílnost argumentuje. Ztotožňuji se také s názorem autorky na supervizi jako na facilitační a metodický, nikoliv pouze jako na kontrolní proces a oceňuji její snahu definovat základní okruhy supervize určené pracovníkům speciálněpedagogické praxe (str. 172-189)

Výzkum zaměřený na rizika v práci pedagogů, jejich potřebu supervize a možnosti jejich podpory s využitím supervize je v práci koncipován jako smíšený. Kvalitativní procedury bylo využito v jeho první části při analýze názorů pedagogických pracovníků na integrované vzdělávání dětí a žáků s postižením. Data byla vyhodnocena s pomocí metody trsů. Kvantitativní orientace převažuje ve druhé části výzkumného šetření věnované supervizi v pedagogické a speciálněpedagogické praxi, kde bylo použito dotazníkového šetření a popisné statistiky s grafickým vyjádřením získaných dat. Hypotetická tvrzení o vztahu mezi proměnnými jsou ověřena proti tzv. nulovým hypotézám a pro prokázání vztahu mezi proměnnými je využito statistického testu významnosti (test dobré shody chí-kvadrát). V celkové koncepci empirické části své práce se autorka Potměšilová důsledně drží ideového plánu sestaveného dle Miovského (2006), komplexní popis výzkumného šetření a analýzu dat tedy doplňuje návrhem podpůrných opatření a doporučením pro praxi.

Pedagogičtí pracovníci z autorčina výběru tvoří podskupiny (podle autorky „kategorie“) s rozdělením podle pracovního zařazení dle § 2 zákona č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících. Toto dělení je pro účel výzkumu podle mého názoru vhodné a odpovídající. V dotazníkovém šetření se pedagogové vyjadřují v rámci 12 položek strukturovaného dotazníku k nejrůznějším okolnostem supervize (formálním, časovým, významovým).

V koncepci nástroje vnímám jako diskutabilní zbytečné zúžení nabídky predikovaných odpovědí, zejména v dotazu na formy supervize, které by pedagogové uvítali (příloha č.1). Vzhledem k tomu, že se pedagogové vyjadřují k jevu, který není v jejich profesi prakticky zaveden, chybí vysvětlení a bližší popis nabízených forem supervize (např. formy expresivní terapie nepřiliš známé pedagogické veřejnosti). V nabídce naopak chybí některé metody supervize na školách známější, jako např. forma Bálintovské skupiny propojující případovou supervizi s víceúrovňovým systémem sociální opory. V nabídce rovněž chybí intervize (peer supervize), v níž se aktivuje skupina pedagogů stejného funkčního postavení ke společné supervizi bez externího supervizora, stejně jako autosupervize, nazývaná také autovizi nebo sebesupervizi. Chybí nabídka VTI -formy supervize speciálním pedagogům dobře známé z programů rané péče i školní intervence. Tyto formy by jistě při bližším představení pedagogové mohli preferovat vzhledem k jejich dostupnosti a efektivitě.

Přes tento drobný nedostatek lze považovat celkové výsledky výzkumu provedeného kvantitativním šetřením s precizním statistickým zpracováním dat za významné a využitelné pro oblast teorie i praxe speciální i obecné pedagogiky.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce (počet dotazů dle zvážení oponenta)

1. Základní právní normou pro splnění způsobilosti vykonávat pedagogickou profesi je zákon MŠMT č. 563/2004 Sb. ve znění pozdějších novel O pedagogických pracovnících a změně některých zákonů vymezující požadované vzdělání a kompetence pedagogických pracovníků. Zákon definuje formy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v § 24, kde supervize zahrnuta není, a rovněž další

kvalifikační předpoklady v § 29 , taktéž bez zmínky o supervizi. Platí tedy, že v současné době neexistuje v České republice právní předpis, který by vymezoval supervizi jako svébytnou formu vzdělávání a podpory v kariérním systému? Vnímáte toto jako překážku v aplikaci Vámi získaných poznatků v praxi současného školství? Jak byste argumentovala ve prospěch změn v současné legislativě, vedoucích k prosazení supervize ve speciálněpedagogické praxi?

2. V návaznosti na Vaše tvrzení „*Inkluze je konečnou fází v proměně vztahu společnosti k lidem s postižením a následuje po funkční integraci*“ (str.22) – domníváte se, že v mnoha směrech nedostatečně funkční současně probíhající integrace (např. v českém školství) zásadně brání české společnosti v jejím budoucím inkluzivním vývoji (a inkluzivnímu vzdělávání ve školách)?

Závěr

Habilitační práce Petry Potměšilové „Pedagogický pracovník v podmínkách speciálního vzdělávání“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Speciální pedagogika.

V Praze, dne 21.9.2013